

болгарское і любите знати за свой род и язык!». А кои не любатъ за свой род болгарски знати, но се оѡбращают на чужда политика и на чужди языкъ, и не радат за свой языкъ болгарски но се учат четати и дмати по грчки и срамат се да се наречат болгаре, — о неразумне і юроде!» În noțiunile «язык болгарски», «свой язык», «свой род и отечество»¹ etc. Paisie exprimă un profund sens național, spre deosebire de scriitorii damaschinelor ca Iosif Bradati și alții, care nu depășeau granițele noțiunii de limbă ca organ al culturii religioase. Mijlocul secolului al XVIII-lea (Paisie) ar trebui socotit și ca începutul limbii naționale bulgare (după cum consideră V. Gheorghiev)².

Însă procesul de recunoaștere a limbii bulgare ca limbă națională nu a fost însoțit de apariția concomitentă a limbii noi bulgare literare. Principiul fixării concomitente a limbii naționale și ca limbă literară nu s-a realizat atunci datorită condițiilor specifice istorice bulgare. Aici, în condițiile robiei feudale turcești, și-a spus cuvântul tradiția cărturărească de veacuri și, în special, tradiția cărturărească slavonă bisericească.

Limba slavonă bisericească a avut o importanță dublă în dezvoltarea limbii literare bulgare contemporane. Ea a exercitat o influență binefăcătoare asupra limbii literare bulgare contemporane, îmbogățind-o din punct de vedere formal și stilistic, și în același timp a fost purtătoarea tradiției cărturărești vechi bulgare și intermediară a influenței rusești³. Totodată, ea a avut un rol puternic de frinare a dezvoltării limbii, care s-a manifestat pînă la jumătatea secolului al XIX-lea. În limba operei *История славеноболгарская* elementul slavon bisericesc și normele lui lingvistice au întietate și abia mai tîrziu, la începutul secolului al XIX-lea, în biografia lui Sofronie Vraceanski elementul neo-bulgar devine preponderent. Lupta cu tradiția lingvistică slavonă bisericească a fost de lungă durată, iar drumul de înlocuire treptată a ei — contradictoriu. Corelația dintre un element și celălalt (slavon bisericesc și neo-bulgar) se schimbă în diferite perioade, la diferiți cărturari, chiar și în diferitele opere ale aceluiași autor. Acest lucru a fost condiționat de o serie de factori ca, de exemplu, de practica generală literar-lingvistică a epocii (cînd slavona bisericească era comună pentru o serie de țări slave), de practica cărturărească din Bulgaria, care sub influența limbii damaschinelor se dezvoltă treptat, făcînd concesii limbii vii, vorbite, precum și de caracterul operelor în sine, de conținutul lor și de genul literar căruia îi aparțineau. Una este corelația între elementul slavon bisericesc și neo-bulgar la Paisie și alta este la Sofronie. În mod inegal sînt repartizate aceste elemente în *Житие* și în *Неделник*, scrise de Sofronie. Cazul cel mai tipic din acest punct de vedere este limba *Istoriei* lui Paisie, unde corelația între un element și celălalt nu este uniformă în diversele ei părți. În prima din cele două prefete (*Folosul de pe urma istoriei*) predomină, aproape în întregime, elementul slavon bisericesc. Această

¹ « În folosul și lauda voastră am scris, pentru voi care vă iubiți neamul și patria bulgară și vreți să vă cunoașteți neamul și limba. Iar cei care nu vor să știe de neamul lor bulgar și se lasă atrași de o politică străină și de limba străină și nu se interesează de limba lor bulgară, ci învață să citească și să vorbească grecește, și le este rușine să se numească bulgari — o nesocotiților și proștilor!... » (*История Славеноболгарская...*, Стъкмил за печат по първообраза Иор. Иванов, София, 1914, p. 5).

² *Op. cit.*, p. 111.

³ L. ANDREICIN, *Ролята на церковнославянския език за изграждане на съвременния български книжовен език*, «Български език», VIII, 1958, p. 310—311.